

Az ezredfordulót követő évek során Közép-Európában nagy nemzetközi geofizikai projektek indultak, melyeknek a kutatási területe a Balti-tengertől az Adriáig fedte a kontinenst. Ezek alapvetően új, minden korábbtól eltérő jellegű és felépítésű műszerezettséget kívántak. Ezt eleinte az Amerikai Egyesült Államok és Kanada műszerbázisai biztosították a résztvevő országok számára, a későbbiek során azonban már csak a saját eszközökkel rendelkezők folytathatták a munkát. A kutatások jelenlegi, hazai támogatottsága mellett a magyar geofizika számára a szükséges műszerpark beszerzése nem jöhetett szóba. Ebben a helyzetben Gili László az elmúlt öt évben kifejlesztett és gyártásba vitt egy teljesen új elvekre épülő, speciális szeizmikus adatgyűjtő műszert, amely – bár elsősorban az említett szeizmológiai projektek méréseit kívánta szolgálni – a szeizmikus kutatások más területein is, beleértve ebbe még az ipari kutatásokat is, szinte univerzálisan alkalmazható.

A műszer hivatalos neve az ELGI-DAS, az intézetben azonban csak *Giligráf*ként emlegetik. Újszerűsége autonóm jellegében van. Önálló egységként a háromkomponens szeizmikus jelek folyamatos regisztrálásra alkalmas. Egyaránt jól használható aktív és passzív hullámforrású mérésekre is, összefüggő kábelrendszert nem igényel, és könnyen kezelhető bonyolult terepi körülmények között is.

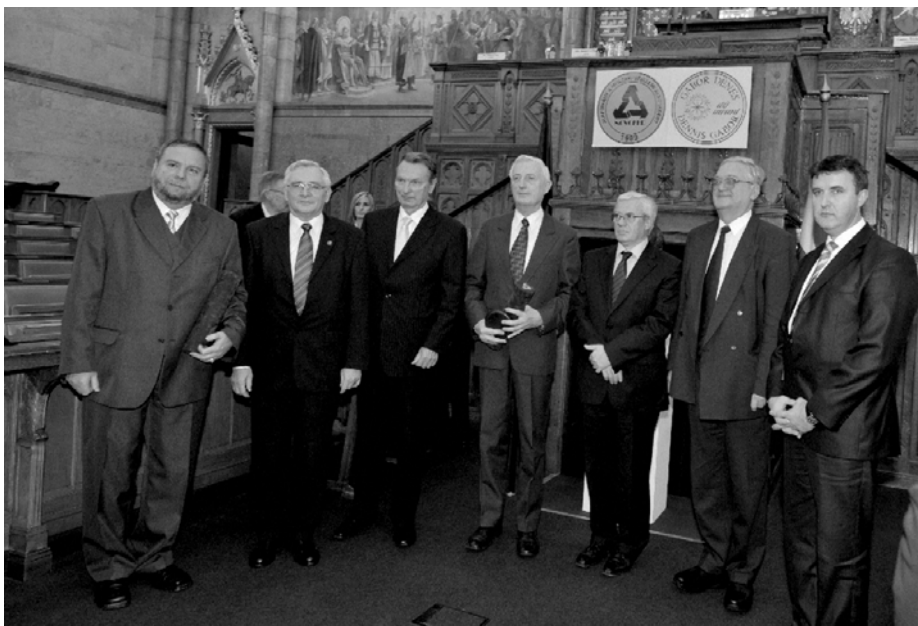
A műszer kialakítása egyszerű, ötletes és a saját kategóriájában igen olcsó. Ebből a műszertípusból eddig 72 db készült el, amely a Geofizikai Intézet és a hazai kutatási tevékenység számára nagyon fontosnak bizonyult, ugyanakkor már több (magyar résztvevő nélküli) nemzetközi expedíció

is igényelte őket. Ezek közül talán legjelentősebbek az Antarktiszon és a Spitzbergákon végzett kutatások voltak, ahol extrém körülmények között is kiválóan vizsgáztak az eszközök. (Egyetlen műszer ment csak tönkre: ezt a Spitzbergákon egy jegesmedve rongálta meg.) Ezenkívül sikeres méréseket végeztek a műszerekkel még Ausztria, Finnország, Horvátország, Lengyelország és Svédország területén. Horvátország területén több mint egy évig működött egy 15 db ELGI-DAS eszközből kiépített, az egész ország területét fedő, folyamatosan üzemelő szeizmológiai hálózat, amelyet aztán Finnországba telepítettek át, ahol jelenleg is működik.

E sikeres és eredményes mérések ellenére sem állt le a fejlesztés. 2008-ban elkészült az ELGI-DAS-2, az autonóm adatgyűjtő egy fejlettebb, speciálisabb változata. Újszerűsége elsősorban a finomabb mintavételezésben és ennek megfelelően jóval pontosabb időalap előállításában van. A műszerekkel jelenleg Berlinben folyamatosan végeznek méréseket egy gáztározóban. Kevés műszer van a világon, amellyel ez a feladat megoldható.

Gili László a kutatóintézeteknek a rendszerváltást követő nagy létszámleépítései óta egyedül dolgozik, ennek ellenére az elmúlt öt évben végzett munkája, fejlesztési eredményei a nemzetközi programokba bekapcsolódott magyar geofizikai kutatások számára döntő jelentőséggel bírnak. Műszerei mind paramétereikben, mind sokoldalú felhasználhatóságukban megelőzik a világpiacon jelenleg elérhető hasonló eszközöket.

Kovács Attila Csaba

A 2009. évi Gábor Dénes-díjak a Parlamentben – balról az első Gili László

HELYESBÍTÉS

Dr. Polcz Iván tagtársunktól kaptam a következő üzenetet:

„Fel szeretném hívni a figyelmedet, hogy a *Magyar Geofizika* 50. kötete 3. számában a 109. oldalon a »Kirándulás a Vértesszelebe« című cikk egyik képének felírása (»Vértesszelebe

templom«) téves, mert az tulajdonképpen a majki főbejáratot és templomtornyot ábrázolja.»

A hibáért elnézést kérünk.

Bodoky Tamás